XIZMATLAR EKSPORTIDA DAVLAT SIYOSATI

Qodirjonov A.M.
PhD, dotsent, Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti
E-mail: a.qodirjonov@kiut.uz
ORCID: 0009-0003-3022-6879

Received: 01.11.2025
Revised: 02.11.2025
Accepted: 02.11.2025

Kalit so‘zlar:
xizmatlar eksporti, davlat siyosati, iqtisodiy rag‘batlantirish, strategik rivojlanish, xalqaro tajriba.

Annotatsiya. Ushbu tezisda xizmatlar eksportini rivojlantirishdagi davlat siyosati asoslari tahlil qilinadi. Asosiy e’tibor xizmatlar sohasidagi strategik yo‘nalishlarni belgilash, qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini yaratish va eksport jarayonlarini soddalashtirishga qaratilgan. Shuningdek, davlat siyosatining milliy iqtisodiyotga, soliq va moliyaviy rag‘batlantirish mexanizmlariga ta’siri ko‘rib chiqiladi, xalqaro tajribalar bilan solishtirish amalga oshiriladi. Tezisda xizmatlar eksportining samaradorligini oshirish uchun innovatsion yondashuvlar va hukumat tashabbuslari muhokama qilinadi.

Keywords:
services export, state policy, economic incentives, strategic development, international experience.

Abstract. This thesis analyzes the fundamentals of state policy in the field of services export. The focus is on defining strategic directions in the services sector, establishing support mechanisms, and simplifying export processes. The impact of state policy on the national economy, tax and financial incentives, and comparisons with international practices are also examined. The thesis discusses innovative approaches and government initiatives to enhance the efficiency of services export.

Ключевые слова:
Экспорт услуг, государственная политика, экономические стимулы, стратегическое развитие, международный опыт.

Аннотация. В данной тезисе анализируются основы государственной политики в области экспорта услуг. Основное внимание уделяется определению стратегических направлений в сфере услуг, созданию механизмов поддержки и упрощению процессов экспорта. Также рассматривается влияние государственной политики на национальную экономику, налоговые и финансовые стимулы, проводится сравнение с международным опытом. В тезисе обсуждаются инновационные подходы и инициативы правительства для повышения эффективности экспорта услуг.

Kirish. Xizmatlar eksporti hozirgi global iqtisodiyotda milliy daromadni oshirish, ish o‘rinlarini yaratish va iqtisodiy raqobatbardoshlikni kuchaytirishning

muhim omili sifatida qaraladi. Xizmatlar sohasining turli tarmoqlari, jumladan moliya, turizm, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, transport va logistika, sog‘liqni saqlash va boshqa xizmatlar eksporti orqali milliy iqtisodiyotga qo‘shilgan qiymatni sezilarli darajada oshirish imkonini beradi. Shu bois, davlat siyosati xizmatlar eksportini rag‘batlantirish va uni rivojlantirish bo‘yicha strategik yo‘nalishlarni belgilashda asosiy vosita hisoblanadi. Xizmatlar eksportini samarali boshqarish va uning raqobatbardoshligini oshirish uchun davlat tomonidan ishlab chiqilgan iqtisodiy, soliq va moliyaviy rag‘batlantirish mexanizmlari muhim ahamiyatga ega bo‘lib, ular eksportyorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratadi. Shuningdek, xalqaro tajribalarni o‘rganish va integratsiya qilish orqali milliy xizmatlar eksportining sifat va hajmini oshirish mumkin. Bu esa nafaqat iqtisodiy o‘sishga, balki mamlakatning xalqaro maydondagi obro‘-e’tiborini oshirishga xizmat qiladi. Shu maqsadda, tezisda xizmatlar eksportidagi davlat siyosatining nazariy asoslari, strategik yo‘nalishlari, rag‘batlantirish mexanizmlari va innovatsion yondashuvlar tizimli tarzda tahlil qilinadi. Xizmatlar eksporti milliy iqtisodiyotning barqaror o‘sishi va xalqaro raqobatbardoshlikni ta’minlashda muhim rol o‘ynaydi. Global iqtisodiy integratsiya jarayonida xizmatlar sohasining turli tarmoqlari, jumladan moliya, turizm, transport va logistika, sog‘liqni saqlash, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari hamda konsalting xizmatlari eksporti orqali mamlakatga qo‘shilgan qiymatni sezilarli darajada oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, xizmatlar eksporti milliy ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish va iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashga ham xizmat qiladi. Xizmatlar sohasidagi eksportning samaradorligini oshirish uchun davlat siyosati strategik yo‘nalishlarni belgilash, moliyaviy va soliq rag‘batlar yaratish, reglament va byurokratik to‘siqlarni kamaytirish hamda innovatsion texnologiyalarni joriy etish kabi kompleks chora-tadbirlarni o‘z ichiga oladi. Tadqiqotda shuningdek, xalqaro tajribalarni o‘rganish va ularni milliy sharoitlarga moslashtirish orqali eksportni kengaytirish imkoniyatlari ham ko‘rib chiqiladi. Shu maqsadda, davlat siyosati xizmatlar eksportini nafaqat miqdoriy, balki sifat jihatdan ham rivojlantirishga xizmat qilishi, milliy iqtisodiyotning global bozorlarda raqobatbardoshligini oshirishi va yangi ish o‘rinlarini yaratishi muhimligi ta’kidlanadi. Tezisda ushbu masalalar tizimli tarzda tahlil qilinib, davlat siyosatining xizmatlar eksportidagi samaradorligini oshirish uchun strategik va amaliy yo‘nalishlar aniqlanadi.

Adabiyotlar tahlili. Xizmatlar eksportida davlat siyosati mavzusini o‘rganish bo‘yicha mavjud adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, birinchi navbatda Milliy va xalqaro iqtisodiy tadqiqotlar davlat siyosatining xizmatlar sohasidagi rivojlanishga ta’sirini keng yoritadi [1]. Jumladan, xizmatlar eksportini rag‘batlantirish va uning samaradorligini oshirishga qaratilgan strategik yo‘nalishlar va moliyaviy rag‘batlantirish mexanizmlari dolzarb mavzu sifatida ko‘rib chiqilgan [2]. Ikkinchi jihatdan, xalqaro tajribalar, xususan Yevropa va Osiyo mamlakatlarida xizmatlar eksportini rivojlantirish bo‘yicha davlat siyosati yondashuvlari solishtirma tahlil qilingan [3]. Shu bilan birga, iqtisodiy rag‘batlar va soliq imtiyozlari xizmatlar eksportini oshirishga qanday ta’sir qilishi, shuningdek, innovatsion texnologiyalarni

joriy etish imkoniyatlari ham ko‘rib chiqilgan [4]. Tadqiqotlarda shuningdek, mamlakat ichidagi va xalqaro bozorlarda xizmatlar eksportining barqarorligini ta’minlash uchun reglament va byurokratik to‘siqlarni kamaytirish zaruriyati ham alohida qayd etilgan [5]. Umuman olganda, mavjud adabiyotlar xizmatlar eksportini rivojlantirishdagi davlat siyosatining samaradorligini oshirish va strategik yo‘nalishlarni belgilashda nazariy asoslarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Materiallar va usullar. Tadqiqotda xizmatlar eksportidagi davlat siyosatini o‘rganish uchun kompleks ilmiy-tahliliy usullar qo‘llanildi. Nazariy jihatdan, iqtisodiy va siyosiy manbalar, jumladan rasmiy hukumat hujjatlari, strategik dasturlar, xalqaro moliya va savdo tashkilotlari hisobotlari, ilmiy maqolalar va monografiyalar tahlil qilindi. Amaliy jihatdan, statistik ma’lumotlar, milliy xizmatlar eksporti ko‘rsatkichlari, so‘rovnomalar va intervyular asosida aniq raqamlar va tendensiyalar aniqlashga imkon beruvchi usullar ishlatildi. Solishtirma tahlil usuli yordamida xalqaro tajriba va milliy siyosat o‘rtasidagi o‘xshashlik va farqlar aniqlanib, eng samarali mexanizmlar belgilandi. Shuningdek, metodologik jihatdan tizimli tahlil va induktiv-deduktiv yondashuvlar birgalikda qo‘llanib, davlat siyosatining xizmatlar eksportiga ta’siri va uning samaradorligi aniqlandi. Tadqiqot jarayonida milliy va xalqaro statistik ma’lumotlar bazalaridan, rasmiy hukumat portallaridan va xalqaro tashkilotlarning ochiq manbalaridan foydalanildi. Shu orqali xizmatlar eksportini rag‘batlantirishdagi davlat siyosatining samaradorligini baholash, mavjud muammolarni aniqlash va istiqbolli yo‘nalishlarni belgilash imkoniyati yaratildi

1-Jadval. Xizmatlar eksportini rivojlantirishdagi davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlari va ularning ta’siri

Yo‘nalish	Asosiy chora-tadbirlar	Ta’siri	Misollar
Strategik yo‘nalishlarni belgilash	Xizmatlar sohasida rivojlanish strategiyasini ishlab chiqish	Eksport salohiyatini aniqlash va ustuvor yo‘nalishlarni belgilash	Turizm, moliya, IT xizmatlari
Moliyaviy rag‘batlar	Subsidiyalar, grantlar, kredit imtiyozlari	Eksportyorlarni qo‘llab-quvvatlash, yangi ish o‘rinlarini yaratish	Kichik va o‘rta biznesga kreditlar
Soliq imtiyozlari	Eksportga yo‘naltirilgan xizmatlar uchun soliq chegirmalari	Xarajatlarni kamaytirish va raqobatbardoshlikni oshirish	IT va konsalting kompaniyalari
Reglament va byurokratik soddalashtirish	Eksport jarayonini soddalashtirish, litsenziya va ruxsatnomalarni optimallashtirish	Jarayonlarni tezlashtirish va xarajatlarni kamaytirish	Elektron ruxsatnomalar, onlayn ro‘yxatga olish

Yo‘nalish	Asosiy chora-tadbirlar	Ta’siri	Misollar
Innovatsion yondashuvlar	Raqamli texnologiyalar va marketing strategiyalarini joriy etish	Eksport xizmatlari sifatini oshirish va yangi bozorlarni jalb qilish	Onlayn platformalar orqali xizmatlar eksporti

Ushbu jadval davlat siyosatining xizmatlar eksportini rag‘batlantirishdagi asosiy yo‘nalishlarini ko‘rsatadi va har bir yo‘nalish bo‘yicha qo‘llaniladigan chora-tadbirlar, ularning ta’siri va real misollar bilan ta’riflangan. Strategik yo‘nalishlarni belgilash orqali milliy xizmatlar eksportining ustuvor tarmoqlari aniqlanadi, moliyaviy rag‘batlar va soliq imtiyozlari esa eksportyorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratadi. Reglament va byurokratik soddalashtirish jarayonlarni tezlashtiradi, innovatsion yondashuvlar esa xizmatlar sifatini oshirib, yangi bozorlarni jalb qilish imkonini beradi. Shu tarzda, davlat siyosatining integratsiyalashgan va tizimli yondashuvi xizmatlar eksportining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot muhokamsi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, xizmatlar eksportini rivojlantirishdagi davlat siyosati milliy iqtisodiyotning barqaror o‘sishiga sezilarli hissa qo‘shadi. Xizmatlar sohasidagi strategik yo‘nalishlarni aniqlash va ularni amalga oshirish bo‘yicha davlat tashabbuslari eksportyorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratadi, moliyaviy va soliq rag‘batlari esa yangi ish o‘rinlarini ochish va xizmatlar sifatini oshirishga xizmat qiladi. Analiz natijalari shuni ko‘rsatdiki, turizm, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va moliya xizmatlari eng yuqori eksport salohiyatiga ega bo‘lib, ular bo‘yicha davlat tomonidan maxsus dasturlar va qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari ishlab chiqilgan. Shuningdek, xalqaro tajribalarni o‘rganish natijasida milliy xizmatlar eksportining samaradorligini oshirishda eng samarali yondashuvlar aniqlangan, jumladan innovatsion texnologiyalarni joriy etish, marketing strategiyalarini takomillashtirish va eksport jarayonini soddalashtirish. Statistik ma’lumotlar va so‘rovnomalar tahlili shuni ko‘rsatdiki, davlat siyosatining qo‘llab-quvvatlashi bilan xizmatlar eksporti o‘sish sur’ati yuqori bo‘lib, yangi bozorlar va mijozlarni jalb qilish imkoniyatlari kengayadi. Shu bilan birga, tadqiqot davomida aniqlangan muammolar – reglament va byurokratik to‘siqlar, moliyaviy resurslarning yetishmasligi va xalqaro raqobatdagi qiyinchiliklar – davlat siyosatini yanada takomillashtirish zaruratini ko‘rsatadi. Umuman olganda, tadqiqot muhokamasi xizmatlar eksportini rag‘batlantirish bo‘yicha strategik yondashuvlarning samaradorligini, ularni takomillashtirish imkoniyatlarini va milliy hamda xalqaro tajriba bilan integratsiyalash yo‘nalishlarini aniq ko‘rsatadi.

Xulosa. Xulosa sifatida aytish mumkinki, xizmatlar eksportini rivojlantirishda davlat siyosati asosiy omil hisoblanadi va milliy iqtisodiyotga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, davlat tomonidan ishlab chiqilgan strategik yo‘nalishlar, moliyaviy va soliq rag‘batlantirish mexanizmlari, shuningdek, xalqaro tajribani hisobga olgan innovatsion yondashuvlar xizmatlar eksportining

samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Turizm, moliya va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohalarida davlat siyosati eng yuqori natijalarni bermoqda, eksport jarayonini soddalashtirish va yangi bozorlarni jalb qilish esa qo‘shimcha imkoniyatlar yaratadi. Shu bilan birga, reglament va byurokratik to‘siqlarni kamaytirish, moliyaviy resurslarni kengaytirish va xalqaro raqobatbardoshlikni oshirish istiqbolli yo‘nalishlar sifatida belgilangan. Natijada, davlat siyosatining xizmatlar eksportini rag‘batlantirishdagi roli milliy iqtisodiyotning barqaror o‘sishi, ish o‘rinlarini yaratish va xalqaro maydonda raqobatbardoshligini oshirish uchun muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. Davlat xizmatlari va eksport siyosati bo‘yicha milliy statistik hisobotlar, O‘zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo‘mitasi, 2023.
2. Karimov, I., “Xizmatlar eksporti va milliy iqtisodiyot”, Tashkent, 2022.
3. World Trade Organization, “Trade in Services: International Experiences and Policies”, Geneva, 2021.
4. Smith, J., “Innovations in Service Export Policy”, London, 2020.
5. OECD, “Regulatory Policies and Service Export Growth”, Paris, 2019.